

ارزیابی و مقایسه عملکرد مالی نظام بانکداری ایران و نظام بانکداری مالزی

محمد جواد محقق نیا*^۱

پرینان علیجانی^۲

مهسا ولی مرادی^۳

چکیده

با توجه به پیشرفت روزافزون صنعت بانکداری و افزایش تأثیر این صنعت بر رشد و توسعه اقتصادی، بررسی جنبه‌های مختلف عملکرد بانک‌ها به یافتن مشکلات و مدیریت بهتر بانک‌ها کمک بسیاری می‌کند. با توجه به تشابه میزان ارزش دارایی بانکی ایران و مالزی و همچنین، عملکرد جهانی و فراگیر بانکداری اسلامی مالزی، پژوهش حاضر، دو نظام بانکداری ایران و مالزی را بر اساس ۱۶ شاخص عملکردی معرفی شده در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ بررسی و مقایسه کرده است. داده‌های مورد نیاز پژوهش، از صورت مالی ۲۷ بانک ایران و ۴۹ بانک مالزی به دست آمده است. با اجرای آزمون کلموگروف - اسمیرنوف، توزیع نمونه نرمال گزارش شده است. برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها، آزمون تی دو جامعه مستقل اجرا شد. نتایج نشان می‌دهد که بانک‌های مالزی از بُعد کیفیت سرمایه، سودآوری، کارایی کارکنان در مدیریت بهتر بدهی‌های بانک، به کارگیری از ظرفیت بانک برای درآمدزایی و سودآوری برای بانک و سهام‌داران، عملکرد بهتری داشته است و در مقابل بانک‌های ایران، از نظر نسبت‌های اهرمی، سود پرداختی به سپرده‌ها، حاشیه عملیاتی، تسهیلات به دارایی و جذب سپرده‌های غیردیداری بهتر عمل کرده است.

واژه‌های کلیدی: مقایسه عملکرد مالی، نظام بانکداری مالزی، نظام بانکداری ایران.

طبقه‌بندی JEL: G۲۱ و G۲۴.

۱. استادیار، گروه مالی و بانکداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)؛ mohagheghnia@atu.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد، گروه مالی و بانکداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران؛ alijanipamian22@gmail.com

۳. کارشناسی ارشد، گروه مالی و بانکداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران؛ mvalimoradi@gmail.com

مقدمه

صنعت بانکداری در جهان از اهمیت بسزایی برخوردار است، زیرا از عوامل مهم در تأمین مالی و سرمایه‌گذاری‌ها است. با توجه به مدل ارو دبرو، بانک حلقه واسطه در تجهیز و تخصیص مالی است، به طوری که سپرده‌گذاران به دلیل امنیت مالی بانک‌ها، برای حفظ دارایی‌های خود یا سرمایه‌گذاری مطمئن به سرمایه‌گذاری از طریق بانک‌ها اقدام می‌کنند و از طرف دیگر، صنایع نیز منابع مالی مورد نیاز برای تولید را از طریق بانک‌ها تأمین می‌کنند که این منابع همان سپرده‌های سرمایه‌گذاری شده در بانک است. با توجه به نقش بانک در تأمین مالی صنایع بین سیاست‌ها، راهبرد و عملکرد بانک‌ها با متغیرهای کلان اقتصادی ارتباط مستقیمی وجود دارد. بانک‌ها با مدیریت مناسب تجهیز و تخصیص منابع خود می‌توانند موجبات کارایی و پیشرفت فعالیت همه بخش‌های اقتصادی را فراهم آورند.

بررسی عملکرد نظام‌های بانکی کشورها به حل مشکلات نظام مالی، بانکی و اقتصادی کمک می‌کند. همچنین، در صورت کارکرد مناسب خود می‌تواند موجبات کارآمدی و پیشرفت فعالیت همه بخش‌های اقتصادی را فراهم کند. برای یافتن ایرادهای نظام بانکی کشور و کمک به رفع این مشکلات، در این پژوهش عملکرد دو نظام بانکداری کشور ایران و کشور مالزی را طی ۵ سال بررسی و مقایسه می‌کنیم. اگرچه تجربه کشورهای مختلف در ارائه خدمات بانکی متفاوت است، اما ایجاد شاخص‌های یکسان امکان مقایسه عملکرد نظام‌های بانکی کشورها را با هم فراهم می‌کند. این مقایسه بر اساس شاخص‌های کیفیت سرمایه، مدیریت، سودآوری، نقدینگی و کارایی پرسنل انجام شده که در مرکز پژوهش‌های جمهوری اسلامی ایران معرفی شده است. یکی از دلایل انتخاب نظام بانکداری مالزی برای مقایسه با نظام بانکداری ایران، پیش‌رو بودن کشور مالزی در زمینه بانکداری اسلامی است و در حال حاضر، بانکداری اسلامی در جهان با نام مالزی شناخته می‌شود. تفاوت ماهوی و عملکردی بانک‌های اسلامی و کارایی بیشتر تأمین مالی آنها در مقایسه با بانک‌های متعارف مشوق سایر کشورها در ارائه خدمات بانکی بدون ربا و گسترش این نوع بانکداری در جهان شده است. پس از بحران مالی در سال ۲۰۰۸ در جهان، بانک‌های زیادی با مشکلاتی در معاملات پر ریسک مواجه شده‌اند، اما بانک‌های اسلامی در این بحران در مقایسه با بانک‌های متعارف، عملکرد بهتری داشتند و این برتری به دلیل ربوی نبودن، جذب شوک‌های واقعی اقتصاد، محدودیت‌های فعالیت‌های سفته‌بازی و مشارکت در سود و زیان رخ داده است.

در ایران در سال ۱۳۵۸ بر اساس مصوبه شورای انقلاب اسلامی به منظور حفظ حقوق سپرده‌گذاران و سرمایه‌داران برای به کار انداختن چرخه تولیدی کشور، ضمن قبول اصل مالکیت مشروع مشروط و با توجه به نحوه تحصیل درآمد بانکها و انتقال غیرمشروع سرمایه‌ها به خارج، نقش اساسی بانکها در اقتصاد کشور و ارتباط طبیعی اقتصاد کشور با مؤسسه‌های بانکی و لزوم هماهنگی فعالیت بانکها با سایر سازمان‌های کشور، تمام بانک‌های کشور ملی اعلام شدند. بانکداری اسلامی ایران، مالزی و عربستان با داشتن دارایی‌هایی با ارزش بیش از ۵۰۰ میلیارد دلار کشورهایی هستند که بیشترین سهم بازار مالی اسلامی از نظر دارایی را به خود اختصاص می‌دهند (رویترز، ۲۰۱۹).

جدول ۱. نسبت‌های بانکی

نسبت‌های بررسی شده بانکها			
الف. متوسط نرخ سود پرداختی	۵. نسبت‌های کارایی	الف. کفایت سرمایه	۱. کیفیت سرمایه
ب. متوسط نرخ سود دریافتی		ب. ضریب اهرمی	
پ. خالص مابه‌التفاوت نرخ سود		الف. تسهیلات به سپرده‌های آزاد	۲. کیفیت دارایی
ت. حاشیه عملیاتی		ب. تسهیلات به دارایی	
ث. حاشیه بازدهی		الف. بازدهی دارایی	۳. نسبت‌های سودآوری
ج. هزینه پرسنل		ب. بازده حقوق صاحبان سهام	
چ. کارایی پرسنلی		پ. سود به درآمد	
ح. درآمد به هزینه کارکنان		الف. سپرده‌های غیردیداری به سپرده‌های دیداری	۴. کیفیت نقدینگی

نظام بانکداری کشور مالزی را می‌توان نظام بانکداری دوگانه، نظام بانکداری متعارف و بانکداری اسلامی بیان کرد. سیر تاریخی بانکداری اسلامی در این کشور، به سال ۱۹۶۹ باز می‌گردد که مؤسسه لمباگا تابونگ حاجی^۱ شکل گرفت. این مؤسسه، وظیفه دریافت و مدیریت منابع افرادی را که به انجام سفر حج در آینده علاقه‌مند بودند، برعهده داشت و از پس‌اندازهای مردم در شیوه‌های

1. Lembaga Tabung Haji

اسلامی و سودده اقتصادی استفاده قرار می‌کرد. این فعالیت‌ها ادامه داشت تا اینکه در سال ۱۹۸۳ با تصویب قانون بانکداری اسلامی و تأسیس نخستین بانک اسلامی با عنوان بانک اسلامی برهاد مالزی، این شیوه از بانکداری به‌طور رسمی کار خود را در این کشور آغاز کرد (محرابی، ۱۳۸۹). تمام بانک‌های مالزی، اعم از اسلامی و غیراسلامی، می‌توانند به مشتریان خود خدمات بانکداری اسلامی ارائه دهند. دوگانگی نظام بانکی این کشور موجب شده است تا مشتریان فرصت انتخاب خدمات بانکی دل‌خواه خود را داشته باشند.

مبانی پژوهش

در این پژوهش، دو نظام بانکداری ایران و مالزی بر اساس ۱۶ شاخص عملکرد معرفی شده مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی بررسی شده‌اند. مفاهیم و تعریف عملیاتی این شاخص‌ها توضیح داده شده است.

کیفیت سرمایه

سرمایه بانک، شامل منابع مالی اختصاصی دارایی آن است و به‌عنوان تکیه‌گاهی برای بانک آنها را از خطر زیان‌های احتمالی ناشی از ورشکستگی و مشکلات و نوسان‌های اقتصادی حفظ می‌کند. برای بررسی کیفیت سرمایه بانک‌ها، از دو نسبت زیر استفاده شده است:

الف. کفایت سرمایه

بر اساس اصول بال یک، سطح کفایت سرمایه استاندارد ۸ درصد تعیین شده و برای دارایی‌های ریسکی وزنی یکسان در نظر گرفته شده است. بر اساس ماده ۳ آیین‌نامه کفایت سرمایه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران حداقل نرخ ۸ درصد اعلام شده است. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌تواند با توجه به شرایط اقتصادی کشور در هر دوره و بحران‌های احتمالی به‌منظور حفظ بانک‌ها از مخاطرات حدود بالاتری را برای کفایت سرمایه برخی یا تمامی بانک‌ها تعیین کند.

رابطه (۱)

$$\frac{\text{سرمایه پایه نافذ (سرمایه اسمی + اندوخته قانونی + اندوخته احتیاطی + سود و زیان انباشته)}}{\text{دارایی‌های موزون به ریسک (اعتبارات و تسهیلات اعطایی مشارکت‌ها + دارایی‌های ثابت + سایر دارایی‌ها)}} \times 100$$

ب. ضریب اهرمی

نشان می‌دهد که چند واحد دارایی به‌ازای هر واحد حقوق صاحبان سهام در بانک ایجاد شده است. از این نسبت برای بررسی ساختار مالکیت بانک، وضعیت بدهی‌ها و ریسک عدم پرداخت بدهی‌ها استفاده شده است. بالا بودن این نسبت نشان‌دهنده بالا بودن میزان ریسک سپرده‌گذاری در بانک و پایین بودن آن، حاکی از ضعیف عمل کردن بانک در جذب سپرده‌ها و بلوکه شدن بخشی از منابع مالی سهام‌داران این بانک است.

خالص دارایی‌های تعدیلی

رابطه ۲)

حقوق صاحبان سهام

کیفیت دارایی

نسبت‌های کیفیت دارایی، دارایی‌های بانک را از نظر ریسک و نقدشوندگی بررسی می‌کند و از توانایی بانک در میزان تسهیلات‌دهی و وصول مطالبات نیز گزارشی ارائه می‌کند. نسبت‌های زیر مبنای ارزیابی کیفیت دارایی قرار گرفته‌اند:

الف. تسهیلات به سپرده‌های آزاد

نحوه فعالیت بانک در امور واسطه‌گری وجوه و نحوه عملکرد بانک در چگونگی مصرف سپرده‌ها در اعطای تسهیلات را نشان می‌دهد. نرخ استاندارد جهانی آن بین ۷۰ تا ۸۰ درصد است. پایین بودن این نسبت از میزان بهینه، معرف موفق نبودن بانک در اعطای تسهیلات و به‌کار گرفتن سیاست‌های محافظه‌کارانه در نتیجه کاهش درآمد واسطه‌گری بانک و بالا بودن بیش از حد آن، حاکی از پایین بودن نرخ ذخیره قانونی مصوب یا رعایت نکردن نرخ ذخیره قانونی بانک‌ها و تسهیلات‌دهی بدون توجه به منابع تجهیز شده است.

خالص تسهیلات و تعهدات کلان

رابطه ۳)

$\times 100$ کل تسهیلات و تعهدات

ب. تسهیلات به دارایی

سهم خالص تسهیلات بالفعل از خالص دارایی‌های تعدیلی را بررسی می‌کند. از موارد کاربرد آن، فعالیت‌های فعلی، واسطه‌گری بانک و تحلیل ریسک اعتباری بیان می‌شوند.

$$\text{رابطه ۴)} \quad ۱۰۰ \times \frac{\text{خالص تسهیلات بالفعل}}{\text{خالص دارایی‌های تعدیلی}}$$

کیفیت نقدینگی

لازمه جلب اعتماد عمومی به نظام بانکی این است که سپرده‌گذاران اطمینان داشته باشند، هر زمان بخواهند می‌توانند به وجوه خود دسترسی داشته باشند و با سپرده‌گذاری در بانک خطری متوجه وجوه آنها نیست. در ادامه، انواع سپرده‌ها توضیح داده می‌شود:

سپرده‌های دیداری شامل قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز که با مراجعه مشتری به بانک قابل وصول است. به این سپرده‌ها بهره‌ای تعلق نمی‌گیرد و بانک‌ها تمایل بیشتری در جذب سپرده‌های جاری دارند. سپرده‌های غیردیداری شامل سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و بلندمدت است. به این سپرده‌ها بهره تعلق می‌گیرد و در مقایسه با سپرده‌های دیداری، قدرت نقدشوندگی کمتری دارند.

الف. نسبت سپرده‌های غیردیداری به دیداری

وضعیت منابع قابل اتکا را در مقابل منابع زودگذر در بین سپرده‌های مؤثر نشان می‌دهد.

$$\text{رابطه ۵)} \quad ۱۰۰ \times \frac{\text{سپرده‌های غیردیداری}}{\text{سپرده‌های دیداری}}$$

نسبت‌های سودآوری

سلامت مالی بانک در نحوه عملکرد آن و چگونگی مصرف منابع بانک را در کسب سود و زیان بررسی می‌کند. برای تحلیل سودآوری، سه نسبت استفاده شده است:

الف. بازده دارایی

این نسبت مدیریت بانک و درآمد خالص کسب‌شده از هر واحد دارایی را ارزیابی می‌کند. بهتر است در محاسبه آن، مخرج کسر متوسط مانده‌های روزانه باشد، اما در اکثر کشورها این رقم موجود نیست و معمولاً از سایر متوسط‌ها مانند متوسط پایان ماه یا متوسط پایان فصل برای جایگزین استفاده می‌شود.

$$\text{رابطه ۶)} \quad ۱۰۰ \times \frac{\text{سود (زیان) خالص (پس از کسر مالیات)}}{\text{خالص دارایی‌های تعدیلی}}$$

ب. بازده حقوق صاحبان سرمایه

این نسبت نشان می‌دهد که به ازای هر واحد حقوق صاحبان سهام چند واحد سود خالص کسب می‌شود. این نسبت نرخ بازده سرمایه‌گذاری و توانایی بالقوه برای تشکیل سرمایه داخلی را ارزیابی می‌کند. برای اینکه یک بانک در شرایط تورمی سرمایه پایه‌اش را حفظ کند، حتی با فرض نبود سود، این نسبت باید برابر با نرخ تورم کشور باشد.

$$\text{رابطه ۷)} \quad ۱۰۰ \times \frac{\text{سود (زیان) خالص (پس از کسر مالیات)}}{\text{حقوق صاحبان سهام}}$$

پ. سود به درآمد

درصد سود و زیان خالص از درآمد بانکی را نشان می‌دهد. از موارد کاربرد آن می‌توان کنترل هزینه اداری و تشکیلاتی و توانایی مدیریت در تبدیل درآمد به سود را بیان کرد.

$$\text{رابطه ۸)} \quad ۱۰۰ \times \frac{\text{سود (زیان) خالص (پس از کسر مالیات)}}{\text{جمع درآمد (زیان) بانکی}}$$

کارایی

کارایی بانک‌ها با نسبت‌های زیر محاسبه شده است:

الف. متوسط نرخ سود پرداختی

میزان سود ناخالص پرداختی به سپرده‌های سرمایه‌گذاری را نشان می‌دهد.

$$\text{رابطه ۹)} \quad ۱۰۰ \times \frac{\text{میزان سود ناخالص پرداختی}}{\text{متوسط سپرده‌های سرمایه‌گذاری}}$$

ب. متوسط نرخ سود دریافتی

میزان سود ناخالص دریافتی از تسهیلات اعطایی به مشتریان را محاسبه می‌کند.

$$\text{رابطه ۱۰)} \quad ۱۰۰ \times \frac{\text{میزان سود ناخالص دریافتی}}{\text{متوسط تسهیلات اعطاشده}}$$

این دو نسبت، فقط دارایی‌ها و بدهی‌هایی را شامل می‌شوند که نرخ سود به آنها تعلق می‌گیرد و سپرده‌های دیداری بدون سود و نیز ذخیره‌های قانونی در این نسبت‌ها در نظر گرفته نمی‌شود.

ب. نسبت خالص مابه‌التفاوت نرخ سود

این نسبت، از اختلاف بین دو نسبت متوسط نرخ سود دریافتی و نرخ سود پرداختی به دست می‌آید و نشان‌دهنده میزان سود یا زیانی ایست که در اختیار بانک برای پرداخت هزینه‌ها و سهم صاحبان سهام قرار می‌گیرد.

رابطه (۱۱) متوسط نرخ سود پرداختی - متوسط نرخ سود دریافتی = نسبت خالص مابه‌التفاوت نرخ سود

ت. حاشیه عملیاتی

خالص درآمد عملیاتی بانک معادل چه درصدی از خالص دارایی‌های تعدیلی است. از موارد کاربرد آن می‌توان به تحلیل سودآوری از عملیات بانک و کنترل هزینه‌ها و معیاری برای سنجش کارایی عملیات بانک اشاره کرد.

رابطه (۱۲) $100 \times \frac{\text{خالص درآمد عملیاتی}}{\text{خالص دارایی‌های تعدیلی}}$

ث. حاشیه بازدهی

مابه‌التفاوت نرخ درآمدزایی دارایی‌های درآمدزا با نرخ ایجاد هزینه بدهی‌های مالی در مقطع بررسی شده را به درصد نشان می‌دهد. از کاربردهای آن، تحلیل سودآوری با نگرش به آینده بر مبنای وضع موجود است. بدهی‌های مالی شامل تمامی بدهی‌هایی است که برای تجهیز منابع بانکی ایجاد می‌شوند. هزینه مالی کلیه وجوهی است که به صاحبان سپرده‌ها پرداخت می‌شود. دارایی‌های درآمدزا کلیه دارایی‌هایی هستند که بانک به‌منظور کسب سود ایجاد می‌کند. درآمد دارایی‌های درآمدزا کلیه وجوهی است که بانک از محل دارایی‌های درآمدزا کسب می‌کند.

رابطه (۱۳) $100 \times \frac{\text{درآمد دارایی‌های درآمدزا} - \text{هزینه‌های مالی}}{\text{بدهی‌های مالی}}$

ج. هزینه پرسنلی

سهم هزینه‌های پرسنلی، مجموع هزینه‌های اداری و تشکیلاتی بانک است. تحلیل این نسبت، نحوه مدیریت هزینه‌های بانک و سودآوری آن را ارزیابی می‌کند.

$$\text{رابطه (۱۴)} = \frac{\text{هزینه پرسنلی}}{\text{جمع هزینه‌های اداری و تشکیلاتی}} \times 100$$

چ. کارایی پرسنل

چند درصد از درآمدهای بانکی صرف هزینه‌های اداری و تشکیلاتی می‌شود.

$$\text{رابطه (۱۵)} = \frac{\text{هزینه‌های اداری و تشکیلاتی}}{\text{جمع درآمد (زیان) بانکی}} \times 100$$

ح. خالص درآمد به هزینه کارکنان

این نسبت بازده سرمایه‌گذاری را نسبت به هزینه‌های پرسنلی ارزیابی می‌کند.

$$\text{رابطه (۱۶)} = \frac{\text{خالص درآمد بانکی}}{\text{هزینه کارکنان}}$$

پیشینه پژوهش‌های داخلی

بر اساس پژوهش غیور (۱۳۸۸)، فعالیت‌های بانک به‌نحوی در صورت‌های مالی سالیانه بانک نشان داده می‌شود. از این رو، ارزیابی نحوه عملکرد بانک‌ها از طریق بررسی عملکرد مالی بانک‌ها امکان‌پذیر است.

شاخص‌های عملکردی، عملکرد واقعی سازمان با عملکرد بالقوه آنها و میزان اختلاف آنها با عملکرد بهینه را که در قوانین حاکمیت شرکتی وضع شده است، ارزیابی می‌کند. تاکنون بسیاری از اقتصاددانان و پژوهشگران برای ارزیابی عملکرد بانک‌ها روش‌های متعددی مطرح کرده‌اند.

خنیفر، بزاز، تهرانی و محقق‌نیا (۱۳۹۴) عملکرد هشت بانک تجاری دولتی و خصوصی در بازه زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ را بر اساس مدل کملز و روش اقتصادسنجی بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهد

که بانک‌های دولتی از نظر کیفیت مدیریت و بانک‌های خصوصی از نظر نقدینگی و دارایی‌ها عملکرد بهتری دارند.

احمدیان (۱۳۹۲) با مبنا قرار دادن شاخص کملز برای ارزیابی شاخص سلامت بانک‌ها، اقلام ترازنامه و سود و زیان بانک‌های کشور را طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۱ بررسی کرده است. نتایج نشان می‌دهد که بانک‌ها با سامان‌دهی و مدیریت صحیح نقدینگی منابع و مصارف خود به اعطای تسهیلات می‌پردازند. همچنین، اندازه بانک‌ها به میزان دارایی و سرمایه آنها بستگی دارد و رعایت نرخ استاندارد کفایت سرمایه به دلیل حفظ بانک از زیان‌های احتمالی ضروری است. بانک‌ها باید با شناسایی و کارشناسی صحیح توان مالی مشتریان خود، قدرت تسهیلات‌دهی و سودآوری را حفظ کرده و مطالبات غیرجاری را تا حد زیادی کاهش دهند.

حیدری و فاطمی ورزنه (۱۳۹۵) عملکرد مالی بانک‌های خصوصی‌شده ایران با بانک‌های اسلامی کشورهای حوزه خلیج فارس را بر اساس شاخص‌های کملز طی دوره ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ بررسی کردند. بر اساس نتایج، بانک‌های اسلامی منتخب بر اساس معیارهای نقدینگی، کیفیت مدیریت، کنترل ریسک‌های اعتباری و نرخ کفایت سرمایه در مقایسه با بانک‌های خصوصی عملکرد بهتر و ثبات و سلامت مالی بیشتر داشته و در وضعیت مناسب‌تری قرار دارند.

پیشینه پژوهش‌های خارجی

عملکرد کسب‌وکار با توجه به نحوه فعالیت و کارایی آن در راستای دستیابی به اهداف بیان می‌شود (نیلی، جرجی و پلتز^۱، ۲۰۰۵). هدف عمده بنگاه‌ها، کسب سود است، سازمان‌ها باید برای دستیابی به اهداف و کسب رضایت مشتریان خود، در مقایسه با رقبا، کارایی، اثربخشی و عملکرد بهتری داشته باشند (کتلر و راس^۲، ۱۹۸۴).

السیفی^۳ (۲۰۱۳) به تحلیل مقایسه‌ای عملکرد بانک‌های اسلامی قطر در مقابل بانک‌های متعارف قبل، طی و پس از بحران مالی پرداخته است. پژوهش‌های او در این زمینه به استفاده از پنج نسبت سودآوری، کیفیت دارایی‌ها، ریسک و پرداخت بدهی، بازدهی و نقدینگی نشان می‌دهد که بانک‌های اسلامی ثبات دارایی بیشتری، اما پایداری نرخ سود کمتری را تجربه کرده‌اند.

1. Neely, Gregory & Platts
2. Kotler & Rath
3. Elsayed

شاه و جان^۱ (۲۰۱۴) در مقاله تجزیه و تحلیل عملکرد مالی بانک‌های خصوصی در پاکستان، عملکرد مالی ده بانک برتر تجاری خصوصی پاکستان را با استفاده از روش‌های آماری رگرسیون و هم‌بستگی بررسی کردند. آنها اثر سه متغیر اندازه بانک، بهره‌وری عملیاتی بر بازده دارایی، درآمد حاصل از بهره را بررسی کرده و به این نتیجه رسیدند که اندازه بانک‌ها، میزان دارایی و بهره‌وری عملیاتی، بر بازدهی دارایی اثر منفی دارد. درآمد بانک‌ها، تحت تأثیر اندازه بانک بوده و رابطه مثبتی بین اندازه بانک‌ها و درآمد بهره‌ای و ارتباط منفی بین اندازه بانک و بهره‌وری عملیاتی با بازدهی دارایی برقرار است.

وانک، عبدالکلام آزاد، پستانا باروس و کبیرحسن^۲ (۲۰۱۶) تأثیر سرمایه و نقدینگی را بر کارایی بانک‌های اسلامی و متعارف با استفاده از رگرسیون کوانتیلی^۳ مشروط بررسی کردند و به سه نتیجه رسیدند؛ اول، اینکه نسبت‌های بالاتر سرمایه و نقدینگی، کارایی بانک‌های متعارف را بیش از افزایش کارایی بانک‌های اسلامی افزایش می‌دهند، به‌ویژه هنگامی که هر دو نوع بانک از قبل بسیار کارآمد باشند. این وضعیت می‌تواند بانک‌های اسلامی را در کشورهایی که به سرمایه بازل و نیازهای نقدینگی اعتماد زیادی دارند، در معرض آسیب قرار دهد. دوم اینکه، تحمیل نسبت‌های بالاتر سرمایه و نقدینگی، می‌تواند باعث کاهش کارایی بانکی و رشد اقتصادی در کشورهایی شود که بخش بانکداری اسلامی بیش از حد بزرگ تلقی می‌شود و نمی‌توان از آن چشم‌پوشی کرد. سوم، تأثیرات سرمایه و نقدینگی برای بانک‌های بسیار کارآمد، بارزتر است که حاکی از یک رابطه پیچیده بین سرمایه و نقدینگی از یک سو و سطح کارایی بانک از سوی دیگر است. مقررات بانکی می‌تواند کارایی بانک‌های متعارف را بهبود بخشد. سازمان‌های نظارتی اسلامی باید از اصول و مفاهیم مالی اسلامی استفاده کنند تا نسبت‌های خود را به‌جای پیروی از مقررات سنتی بانکی ایجاد کنند. با این حال، ما از بانک‌های اسلامی نمی‌خواهیم که از مقررات موجود فرار کنند، بلکه اعتقاد داریم که از دستورالعمل‌های تعدیل‌شده سرمایه و نقدینگی که توسط (IFSB)^۴ ارائه شده استقبال کنند که

1. Shah & Jan

2. Wanke, Abul Kalam Azad, Pestana Barros & Kabir Hassan

3. Quantile Regression

۴. IFSB یک سازمان تنظیم استاندارد بین‌المللی است که سلامت و ثبات صنعت خدمات مالی اسلامی را با صدور استانداردهای احتیاطی جهانی و اصول راهنما برای این صنعت که به‌طور کلی شامل بانک‌ها، بازارهای سرمایه و بخش‌های بیمه تعریف شده است، ترویج و ارتقا می‌دهد.

می‌تواند به‌عنوان سنگ بنایی برای دستورالعمل‌های دقیق‌تری باشد که نه تنها ویژگی‌های بانک‌های اسلامی را در نظر می‌گیرند، بلکه رابطه غیرخطی بین سرمایه، نقدینگی و کارایی بانک را نیز به وجود می‌آورند.

محمود و هاشم^۱ (۲۰۱۵) تأثیر متغیرهای کم‌لر بر عملکرد بانک‌های داخلی و خارجی مالزی را با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) طی دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۲ بررسی و ارزیابی کردند. نتایج نشان می‌دهد که عوامل کفایت سرمایه، بازده دارایی‌ها، سود و نقدینگی بر عملکرد بانک‌ها تأثیر بسزایی دارند. بانک‌ها با کنترل هزینه‌های پرسنل و سود عملیاتی، موجب افزایش بهره‌وری کارمندان خود می‌شوند.

روش‌شناسی پژوهش و گردآوری داده‌ها

این پژوهش، شاخص‌های عملکردی نظام‌های بانکی ایران و مالزی را طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ بررسی و مقایسه کرده است. ۲۷ بانک ایران با توجه به در دسترس بودن اطلاعات آنها به‌عنوان جامعه آماری نظام بانکداری ایران انتخاب شده‌اند. بانک‌های ملی، سپه، توسعه تعاون و قوامین به دلیل کمبود اطلاعات در این پژوهش استفاده نشده‌اند. ۴۹ بانک در نظام بانکداری مالزی با توجه به در دسترس بودن اطلاعات صورت‌های مالی ارزیابی شده‌اند. بانک‌های سرمایه‌گذاری آر اچ بی برهاد^۲، معاملات اندونزی^۳، سی‌ای‌ام‌بی^۴، ای‌ام^۵، پوراخاس سودان^۶ و می بانک^۷ به دلیل نداشتن دسترسی کامل به اطلاعات صورت مالی از بررسی این پژوهش حذف شده‌اند.

در این پژوهش به روش کتابخانه‌ای به مطالعه کتب، اسناد و مدارک و گردآوری اطلاعات مورد نیاز از پایگاه‌های اطلاعاتی و اینترنتی اقدام شده است. به‌منظور تهیه صورت‌های مالی بانک‌های ایرانی از صورت‌های مالی فصلی و سالیانه و گزارش سالیانه این بانک‌ها در پایگاه‌های اینترنتی آنها

1. Muhmad & Hashim
2. RHB Investment bank Berhad
3. Bank Muamalat Indonesia, Tbk
4. CIMB Investment Bank Berhad
5. Am Investment Bank Berhad
6. Porakhas Sdn. Bhd
7. Maybank Investment Bank Berhad

استفاده شده و برای گردآوری اطلاعات مکمل از طریق مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی^۱ و مؤسسه آموزش عالی بانکداری ایران اقدام شده است. به منظور گردآوری اطلاعات مالی بانک‌های مالزی از پایگاه‌های اینترنتی بانک‌ها، صورت‌های مالی فصلی، سالیانه و گزارش عملکرد سالیانه بانک‌ها استخراج و ارزیابی شده‌اند.^۲ پس از گردآوری اطلاعات و استخراج داده‌های مورد نیاز، نسبت‌های مالی به منظور بررسی و مقایسه عملکردی نظام بانکی ایران و مالزی محاسبه شده است. برای تجزیه و تحلیل نسبت‌های مالی و روند تغییرات سالیانه آنها نمودارهایی از میانگین شاخص‌های عملکردی آورده شده است. سپس، از روش آزمون میانگین‌ها برای دو نمونه مستقل (آزمون t - مستقل) در نرم‌افزار ایویوز برای آزمون فرضیه‌ها استفاده شده است.

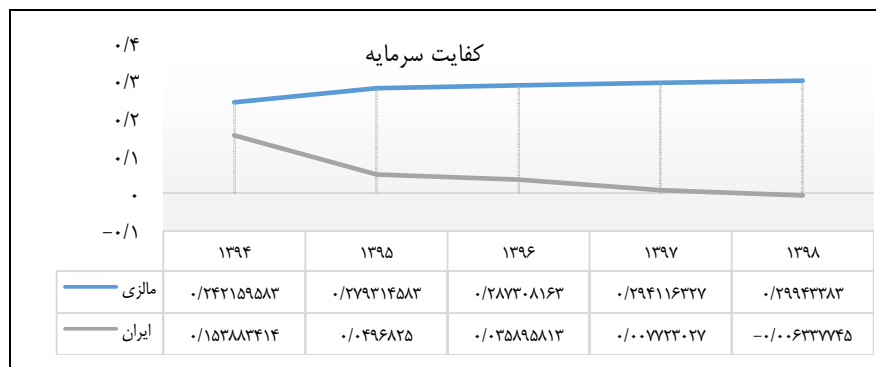
بررسی روند میانگین سالیانه و مقایسه عملکرد دو نظام بانکی ایران و مالزی

روند میانگین نسبت کفایت سرمایه طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ در نظام بانکداری ایران از ۰/۱۵ به ۰/۰۶- رسیده است که نشان‌دهنده عملکرد ضعیف بانک‌ها طی این سال‌ها بوده که علاوه بر سرمایه اولیه بانک‌ها، سپرده مشتریان نیز در معرض خطر قرار گرفته است. همچنین، نشان می‌دهد که بانک مرکزی ایران در اجرای مجازات بانکی‌هایی که نسبت کفایت سرمایه آنها زیر ۸ درصد است، کوتاهی کرده است و این بانک‌ها برای افزایش سرمایه اولیه یا کاهش ریسک اقدامی انجام نداده‌اند. اما این نسبت در نظام بانکداری مالزی از ۲۴ درصد به ۲۹ درصد رسیده که نشان‌دهنده امنیت سپرده‌گذاری در این نظام بانکی است. توانایی پرداخت بدهی بانک‌های مالزی بسیار بیشتر از بانک‌های ایران بوده و برای بانک‌های مالزی ریسک اعتباری کمتری نیز وجود دارد. بانک‌های ایرانی به دلیل پایین بودن این نسبت باید در انجام فعالیت بانکداری محدود شوند (شکل ۱).

۱. مجلس شورای اسلامی از نخستین دوره، برای کارشناسی طرح‌ها و لوایح، از مشورت موردی کارشناسان استفاده می‌کرد. در عین حال، اساس کار بر فهم شخصی و توان علمی خود نمایندگان متکی بود، اما از اواخر سال ۱۳۷۱ به دستور هیئت‌رئیس محترم مجلس، نهادی مستقل، دائمی و سازمان یافته به نام «مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی» برای ارائه خدمات مستمر کارشناسی و مطالعاتی در کنار مجلس قرار گرفت. مراحل قانونی تأسیس این مرکز در پاییز سال ۱۳۷۴ به انجام رسید.

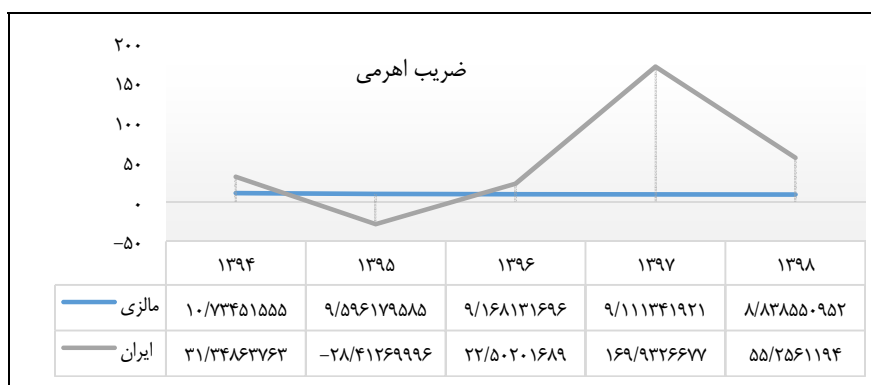
۲. سایت‌های استخراج منابع عبارت‌اند از:

<https://www.codal.ir> , <https://www.ibi.ac.ir> , <https://www.mbri.ac.ir> , <https://rc.majlis.ir/>

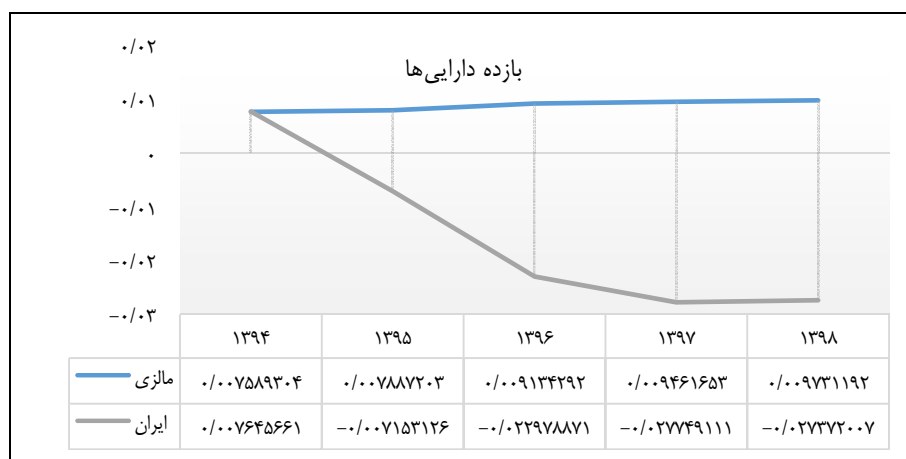
شکل ۱. نسبت کفایت سرمایه

میانگین نسبت ضریب اهرمی در ایران طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ روند پایداری نداشته است و در سال ۱۳۹۵ میانگین این نسبت $28/41-$ بوده و تا سال ۱۳۹۷ روندی صعودی طی کرده، اما در سال ۱۳۹۸ به $55/25$ رسیده است. با توجه به بالا بودن این نسبت در ایران، حقوق صاحبان سهام نسبت به دارایی بسیار کم بوده که ناتوانی بانک در پرداخت بدهی در صورت زیان ده بودن بانک را به دنبال دارد و برای بانک ایجاد ریسک می‌کند و بیانگر زیاد بودن سهم بدهی در دارایی بانک‌هاست. میانگین این نسبت در مالزی طی سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ روند نزولی داشته که با توجه به مقدار کم این نسبت، سهم حقوق صاحبان از دارایی‌ها زیاد بوده و ریسک پرداخت بدهی در صورت زیان ده بودن بانک پایین بوده است (شکل ۲).

شکل ۲. نسبت ضریب اهرمی

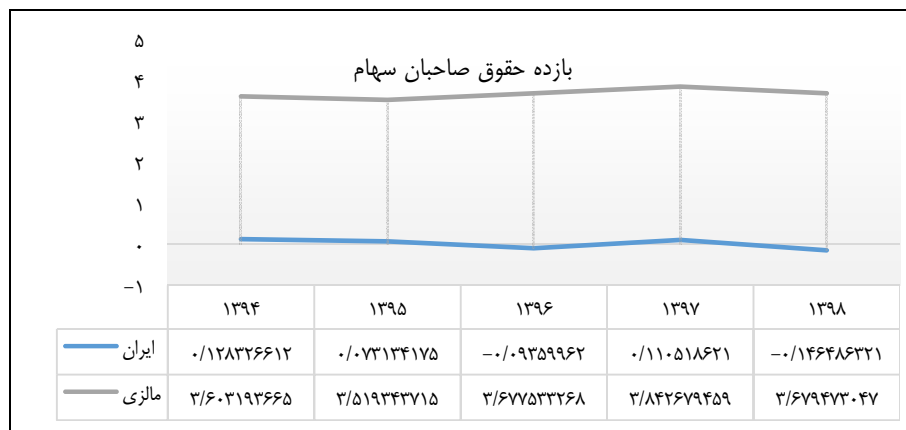
نسبت بازده دارایی در نظام بانکی ایران از ۰/۷۶ درصد در سال ۱۳۹۴ به ۲/۷۳- در سال ۱۳۹۸ رسیده است که نشان می‌دهد نظام بانکی کشور زیان‌ده بوده و بانک‌های ایران نتوانسته‌اند مدیریت مناسبی برای استفاده از منابع در راستای سودآوری داشته باشند و عملکرد ضعیفی داشته‌اند. این نسبت در نظام بانکی کشور مالزی از ۰/۷۵ درصد در سال ۲۰۱۵ به ۰/۹۷ درصد در سال ۲۰۱۹ رسیده که بیانگر افزایش سوددهی و عملکرد بهتر، مدیریت منابع در راستای سودآوری و پیشرفت صنعت بانکداری در این کشور است (شکل ۳).

شکل ۳. نسبت بازده دارایی

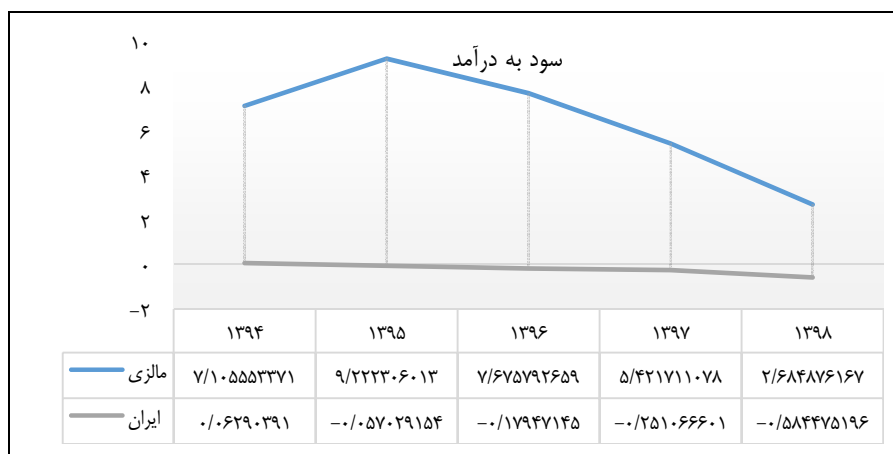
نسبت بازده حقوق صاحبان سهام در نظام بانکی ایران طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ روند خوبی نداشته و این نسبت در سال ۱۳۹۸، ۱۴/۰- بوده است و عملکرد ضعیف بانک‌ها، استفاده نادرست از سرمایه در دسترس و سودآور نبودن بانک‌ها را نشان می‌دهد. در نظام بانکی مالزی این نسبت روند تقریباً ثابتی داشته است و ثبات عملکرد و سوددهی بانک‌ها را نشان می‌دهد. همچنین، بیانگر توانایی بانک‌های مالزی در جذب سرمایه جدید در صورت انتشار سهام یا اوراق است (شکل ۴).

نسبت سود به درآمد در نظام بانکی ایران طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ روند منفی داشته و این نسبت از ۰/۰۶ به ۵۸/۰- در سال ۱۳۹۸ رسیده است. زیان بانک‌ها و افزایش هزینه‌های نشان می‌دهد که بانک‌ها حتی با افزایش درآمد هم نتوانسته‌اند هزینه‌های خود را جبران کنند و متحمل ضرر شده‌اند که بیانگر مدیریت ضعیف هزینه‌های اداری و تشکیلاتی و تبدیل درآمدها به سود بوده است.

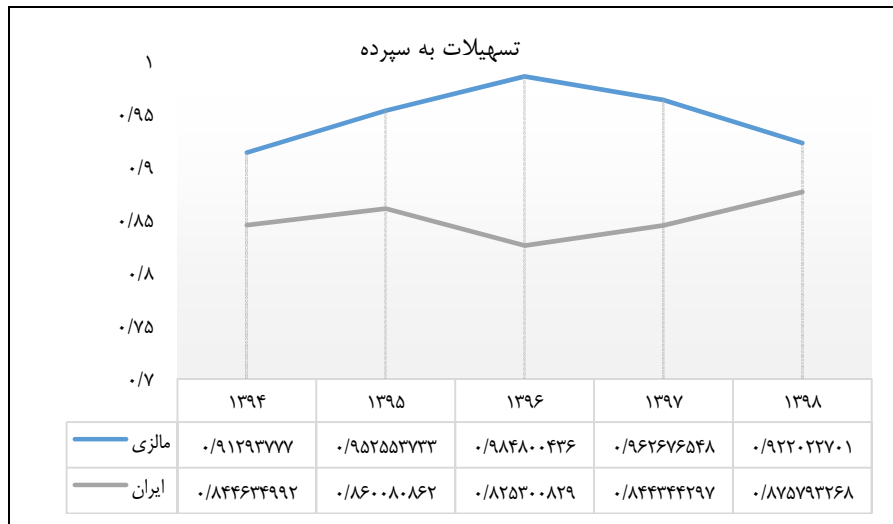
شکل ۴. نسبت بازده حقوق صاحبان سهام

این نسبت در نظام بانکی مالزی نیز روند نزولی داشته است که با توجه به اطلاعات موجود نشان می‌دهد در این کشور نیز هزینه بانک‌ها افزایش یافته است. هر چند نسبت سود به درآمد در نظام بانکی مالزی روندی نزولی داشته، اما باید توجه داشت که این نسبت در سال ۲۰۱۹، برابر با ۲/۶۸ بوده و نظام بانکی آن همچنان در جبران هزینه‌ها و کسب سود موفق عمل کرده است و مدیریت خوبی در راستای تبدیل درآمد به سود داشته‌اند (شکل ۵).

شکل ۵. نسبت سود به درآمد

در ایران با توجه به نرخ ذخیره قانونی ۱۰ درصد، نسبت تسهیلات به سپرده ۷۵ درصد تا ۸۳ درصد را نشان دهنده عملکرد خوب بانک در تسهیلات‌دهی می‌دانند و طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ نظام بانکی ایران بسیار خوب عمل کرده، به طوری که در سال ۱۳۹۸ میانگین نظام بانکی برابر با ۸۷ درصد بوده است. بالا بودن این نسبت، نشان دهنده ریسک‌پذیر بودن بانک‌های ایران است. در نظام بانکی مالزی با توجه به نرخ ذخیره قانونی پایین‌تر طبیعی است که نسبت تسهیلات به سپرده‌ها بیشتر از نظام بانکی ایران باشد و این نسبت از سال ۲۰۱۵ تا سال ۲۰۱۷ روند صعودی داشته و به میانگین ۹۸ درصد رسیده است. از سال ۲۰۱۷ کاهش داشته و در سال ۲۰۱۹، به میانگین ۹۲ درصد رسیده که نشان می‌دهد قدرت تسهیلات‌دهی نظام بانکی کاهش یافته است (شکل ۶).

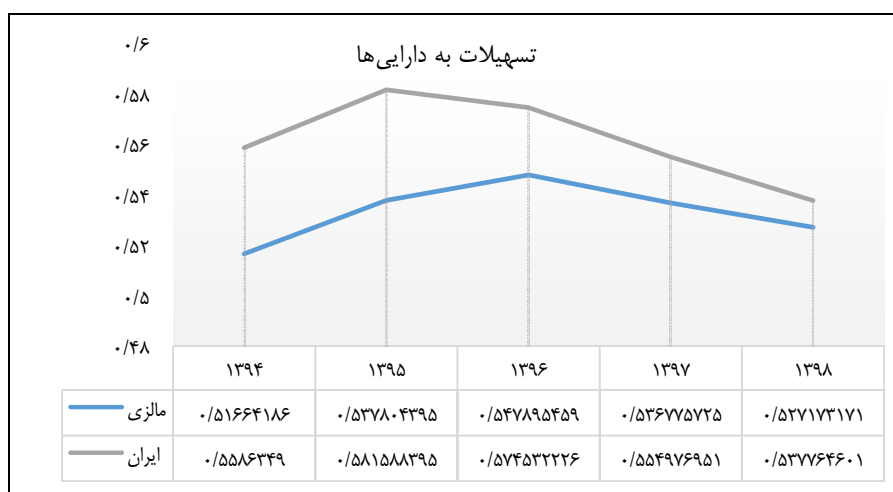

شکل ۶. نسبت تسهیلات به سپرده

نسبت تسهیلات به دارایی در نظام بانکی ایران روند نزولی داشته و در سال ۱۳۹۴ میانگین این نسبت ۰/۵۵ بوده که در سال ۱۳۹۸، کاهش یافته و به ۰/۵۳ رسیده است که نشان می‌دهد سهم تسهیلات در ترازنامه بانک‌ها کاهش یافته است. ریسک اعتباری در تأمین بدهی‌ها کاهش یافته و همچنین فعالیت فعلی بانک کم شده است.

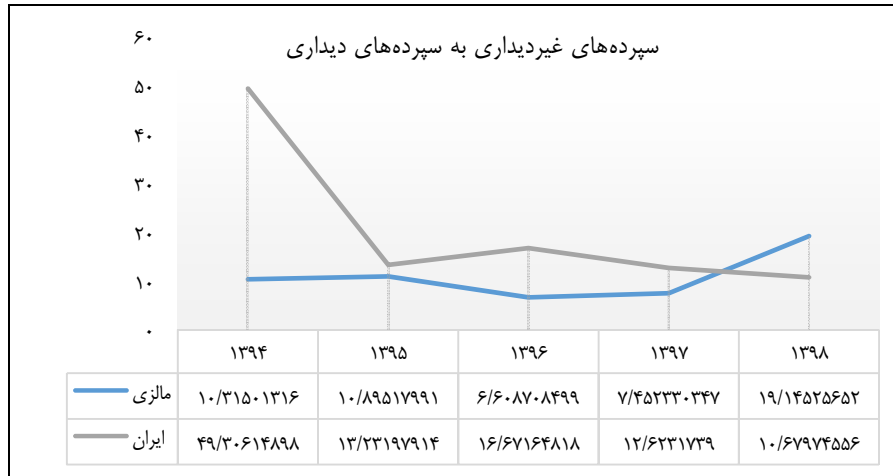
اما میانگین این نسبت در نظام بانکی مالزی کمتر از ایران بوده است که عملکرد ضعیف بانک‌های مالزی در مقایسه با بانک‌های ایران را نشان می‌دهد و همچنین ریسک اعتباری کمتر

بانک‌های مالزی است. برخلاف بالاتر بودن این نسبت در ایران، بانک‌ها عملکرد ضعیفی در کسب سود و جبران هزینه‌ها داشته‌اند (شکل ۷).

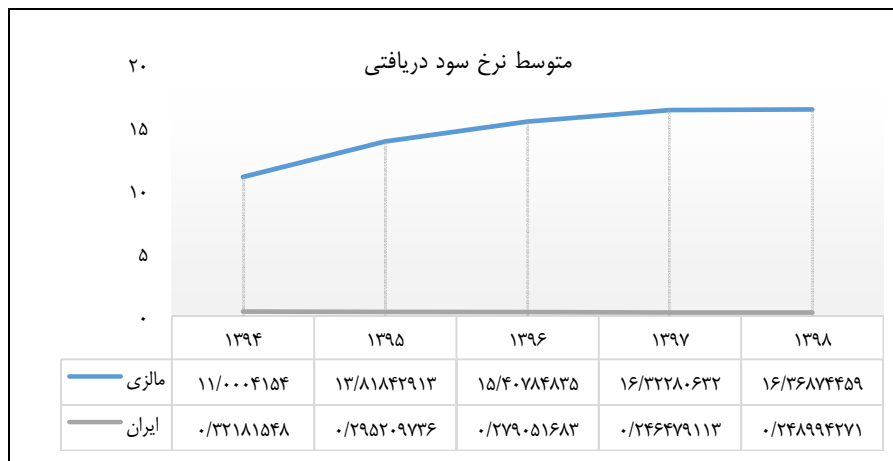
شکل ۷. نسبت تسهیلات به دارایی

میانگین نسبت سپرده‌های غیردیداری به سپرده‌های دیداری در ایران طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ روندی نزولی داشته که بیانگر کاهش میزان سپرده‌های غیردیداری در مقایسه با سپرده‌های دیداری است که در نتیجه باعث افزایش ریسک نقدینگی و نیاز بیشتر بانک‌ها به داشتن وجوه نقد است و بانک‌ها در مدیریت عملیات بانکی و تسهیلات‌دهی باید دقیق‌تر عمل کنند تا با کمبود وجوه نقد برای برداشت صاحبان سپرده‌های دیداری مواجه نشوند تا ریسک اعتباری به وجود نیاید. میانگین این نسبت در مالزی تا سال ۱۳۹۸ کمتر از نظام بانکی ایران بوده و نشان می‌دهد که ریسک نقدینگی در بانک‌های مالزی به دلیل وجود سپرده‌های دیداری بیشتر بوده است و بانک‌های مالزی در مدیریت منابع باید با دقت بیشتری عمل می‌کردند و وجوه نقد بیشتری را نگهداری می‌کردند که می‌تواند یکی از عوامل کم بودن نسبت تسهیلات به سپرده‌ها در بانکداری مالزی عامل زیاد بودن سپرده‌های دیداری باشد (شکل ۸).

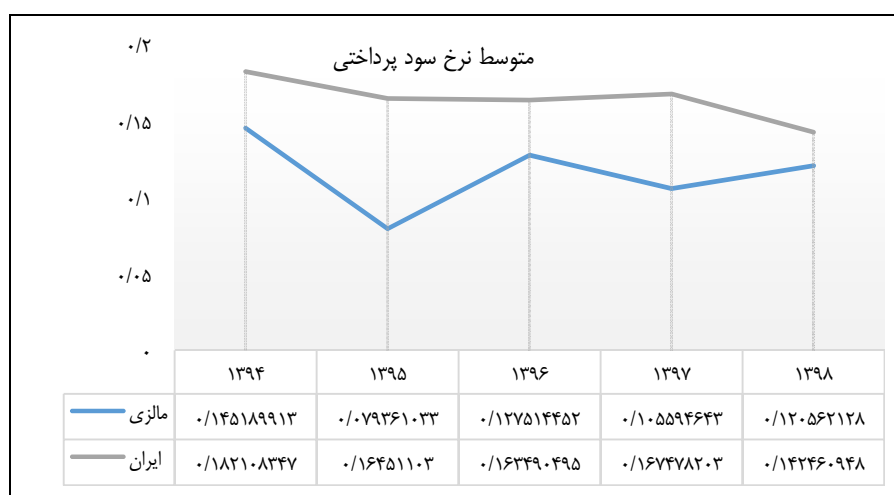
شکل ۸. میانگین نسبت سپرده‌های غیردیداری به سپرده‌های دیداری

میانگین نسبت متوسط نرخ سود دریافتی در ایران بسیار کمتر از مالزی بوده که نشان می‌دهد بانک‌های مالزی در فرایند بانکداری بسیار بهتر عمل کرده‌اند و بانک‌های ایران عملکرد ضعیفی در کسب سود از تسهیلات‌دهی و سرمایه‌گذاری داشته‌اند و مدیریت بانک‌های مالزی در استفاده از منابع موجود برای ایجاد درآمد بهتر از بانک‌های ایران بوده است (شکل ۹).

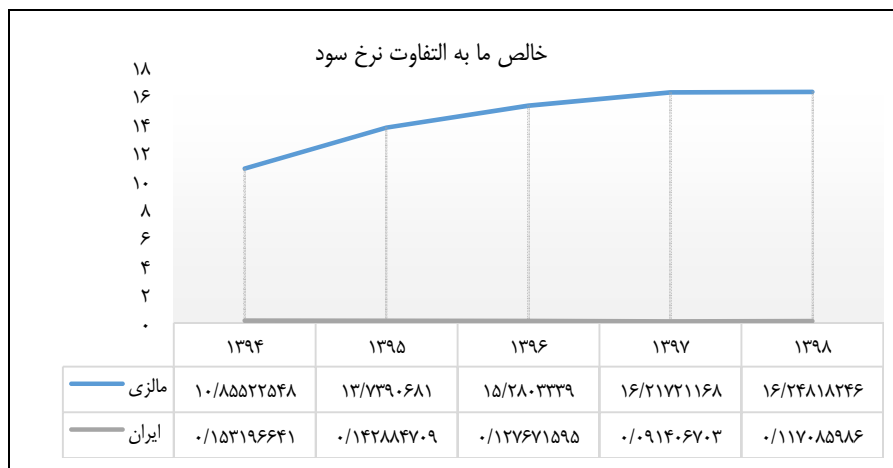
شکل ۹. نسبت متوسط نرخ سود دریافتی

برخلاف کمتر بودن میانگین نرخ متوسط سود دریافتی بانک‌های ایران در مقایسه با بانک‌های مالزی، متوسط نرخ سود بالاتری داشته‌اند که می‌توان یکی از دلایل کمتر بودن درآمد خالص پس از کسر مالیات در ایران را بالا بودن نرخ سود پرداختی به سپرده‌گذاران دانست و بانک‌های ایران با در نظر گرفتن این موارد باید مدیریت هزینه بهتری را داشته باشند تا بتوانند سود کسب کنند (شکل ۱۰).

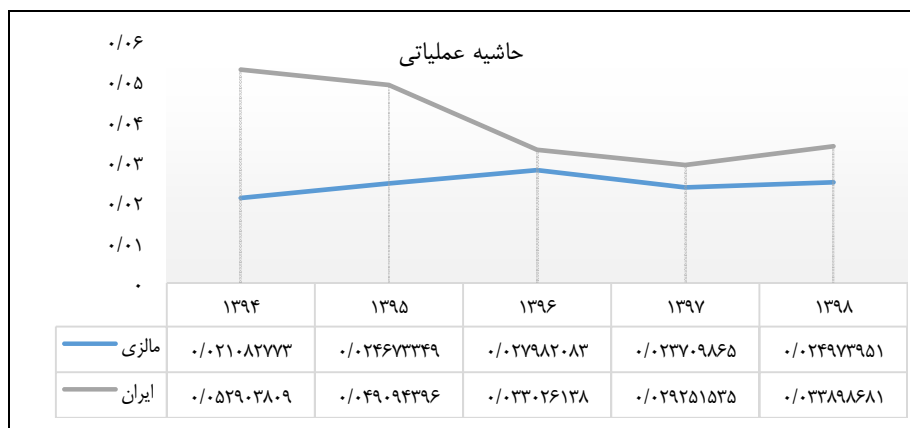
شکل ۱۰. نسبت متوسط نرخ سود پرداختی

با توجه به دو نسبت متوسط نرخ دریافتی و متوسط نرخ پرداختی می‌توان انتظار داشت که خالص مابه‌التفاوت نرخ سود در نظام بانکی ایران بسیار کمتر از نظام بانکی مالزی باشد و همان‌طور که در شکل دیده می‌شود، این نسبت در نظام بانکی مالزی روندی صعودی داشته که بیانگر سود بیشتر بانک‌های مالزی بوده و این روند در ایران به نسبت ثابت بوده است. افزایش نسبت متوسط نرخ سود دریافتی و کمتر بودن نسبت نرخ سود پرداختی این دیدگاه را ایجاد می‌کند که نسبت مابه‌التفاوت نرخ سود روندی صعودی داشته باشد که با نتایج به دست آمده متفاوت است و یکی از عوامل این اتفاق را می‌توان مدیریت ضعیف بانک‌های ایرانی در کنترل هزینه‌ها دانست (شکل ۱۱).

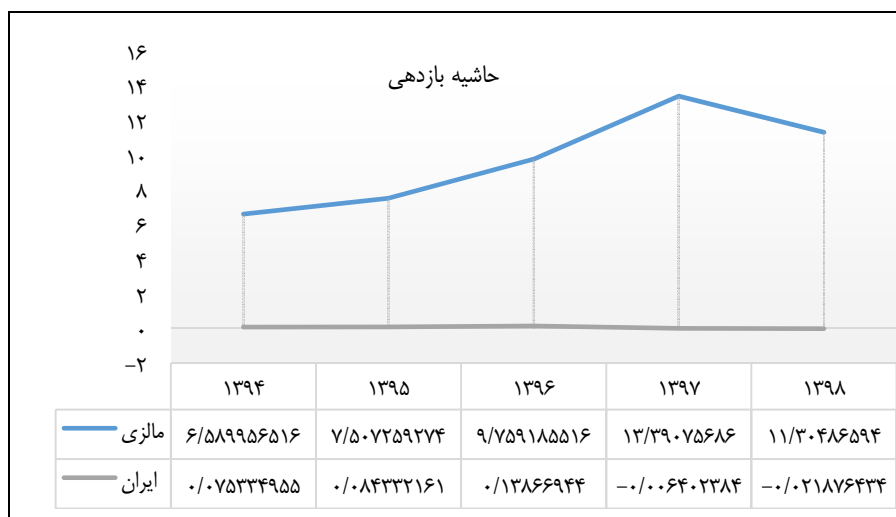
شکل ۱۱. نسبت خالص ما به التفاوت نرخ سود

میانگین نسبت حاشیه عملیاتی در نظام بانکی ایران در طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ در ایران کاهش داشته، اما بالاتر از میانگین نظام بانکی مالزی بوده است که نشان می‌دهد درآمد عملیاتی بانک‌های ایران درصد بیشتری از خالص دارایی تعدیل شده را در بردارد و بیانگر توانایی بهتر در پرداخت سود به سپرده‌گذاران و کارایی عملیاتی بهتر است (شکل ۱۲).

شکل ۱۲. میانگین نسبت حاشیه عملیاتی

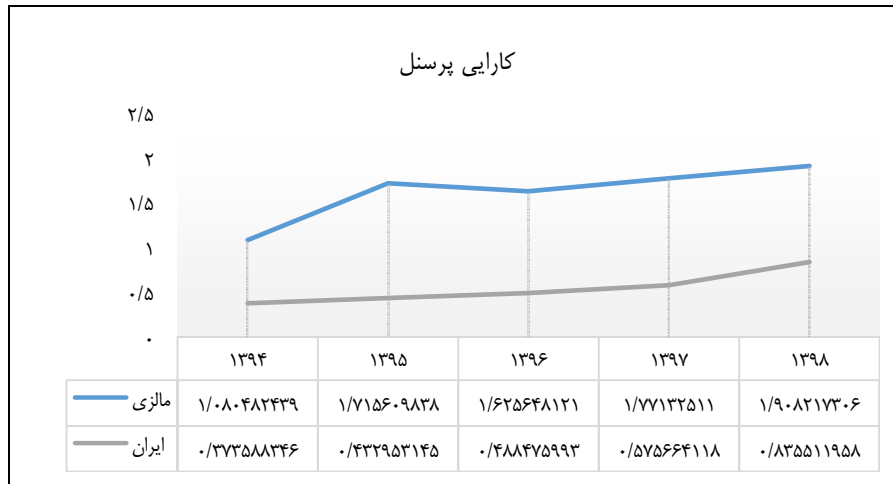
میانگین نسبت حاشیه بازدهی در نظام بانکی ایران طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸، کمتر از میانگین این نسبت در نظام بانکی مالزی بوده که بیان می‌کند تفاوت نرخ درآمدزایی دارایی‌های درآمدزا در مالزی بیشتر از نرخ ایجاد هزینه بدهی‌های مالی است. با توجه به منفی شدن میانگین این نسبت در ایران انتظار می‌رود در آینده نیز هزینه پرداخت سود به سپرده‌گذاران برای بانک‌های ایرانی بیشتر باشد و بانک‌ها باید تلاش کنند تا سود بیشتری برای پرداخت هزینه‌ها کسب کنند (شکل ۱۳).

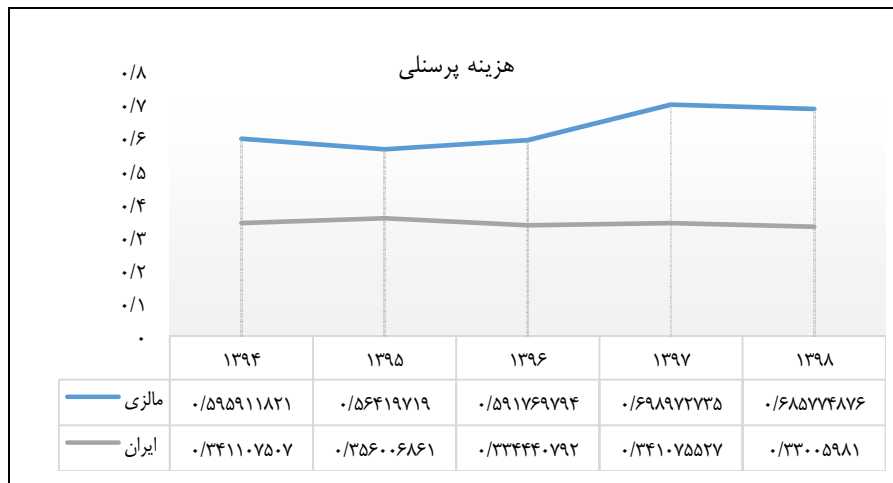
شکل ۱۳. میانگین نسبت حاشیه بازدهی

نسبت کارایی پرسنل که نشان‌دهنده میزان ایجاد درآمد هر کارمند برای بانک است و این نسبت طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ در هر دو نظام بانکی روندی صعودی داشته، اما میانگین این نسبت در نظام بانکی مالزی بیشتر از نظام بانکی ایران بوده و بیانگر مدیریت بهتر بانک‌های مالزی و کارایی بیشتر کارکنان است (شکل ۱۴).

میانگین نسبت هزینه پرسنلی در نظام بانکی ایران طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ روند به نسبت ثابتی را طی کرده است. این نسبت در ایران کمتر از مالزی بوده و بیانگر هزینه بیشتر کارکنان در بانک‌های مالزی است و با توجه به بیشتر شدن این نسبت در نظام بانکی مالزی، عملکرد ضعیف‌تر مدیریت هزینه کارکنان را مشاهده می‌کنیم (شکل ۱۵).

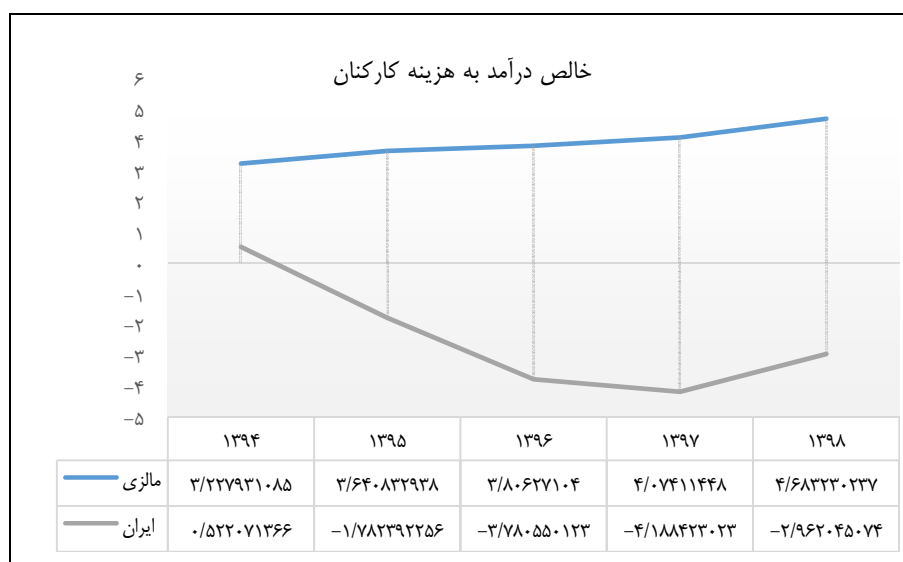
شکل ۱۴. نسبت کارایی پرسنل

شکل ۱۵. میانگین نسبت هزینه پرسنلی

نسبت خالص درآمد به هزینه کارکنان در نظام بانکی ایران به دلیل زیان ده بودن بانکها منفی شده و بیانگر عملکرد ضعیف بانکها، مدیریت و کارکنان بوده است و بانکها نتوانسته‌اند برای صاحبان سهام سودی داشته باشند.

در نظام بانکی مالزی میانگین این نسبت مثبت بوده و طی سالهای ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ روندی صعودی داشته که نشان می‌دهد عملکرد مدیران و کارکنان بانکها موجب کسب سود برای صاحبان سهام این بانکها شده است (شکل ۱۶).

شکل ۱۶. نسبت خالص درآمد به هزینه کارکنان

فرضیه‌های پژوهش

پژوهش حاضر پیرامون ۱۶ فرضیه به منظور بررسی و مقایسه شاخص‌های عملکردی مالی نظام بانکداری ایران و مالزی طراحی شده است.

۱. بین نسبت کفایت سرمایه بانکهای ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۲. بین نسبت ضریب اهرمی بانکهای ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۳. بین نسبت بازده دارایی بانکهای ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.

۴. بین نسبت بازده حقوق صاحبان سهام بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۵. بین نسبت سود به درآمد بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۶. بین نسبت تسهیلات به سپرده‌ها بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۷. بین نسبت تسهیلات به دارایی بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۸. بین نسبت سپرده‌های غیر دیداری به دیداری بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۹. بین نسبت متوسط نرخ سود دریافتی بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۱۰. بین نسبت متوسط نرخ سود پرداختی بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۱۱. بین نسبت خالص مابه‌التفاوت نرخ سود بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۱۲. بین نسبت حاشیه بازدهی بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۱۳. بین نسبت حاشیه عملیاتی بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۱۴. بین نسبت کارایی پرسنل بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۱۵. بین نسبت هزینه پرسنلی بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.
۱۶. بین نسبت خالص درآمد به هزینه کارکنان بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد.

آزمون فرضیه‌ها و تحلیل نتایج

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، به‌منظور مقایسه میانگین‌های دو جامعه آماری ایران و مالزی با استفاده از داده‌های گردآوری شده از صورت مالی بانک‌ها، از روش آزمون t - مستقل استفاده شده است. فرض‌های آماری زیر برای بررسی فرضیه‌های پژوهش تعریف شده‌اند.

- بین عملکرد نظام بانکداری ایران و مالزی تفاوت معناداری وجود ندارد. $H_0: \mu_1 = \mu_2$
- بین عملکرد نظام بانکداری ایران و مالزی تفاوت معناداری وجود دارد. $H_1: \mu_1 \neq \mu_2$

جدول ۲. نتایج آزمون t - مستقل

آزمون	آماره آزمون T	میانگین بانک‌های ایرانی	میانگین بانک‌های مالزی	سطح معناداری (P-VALUE)	نتیجه
کفایت سرمایه	۸/۱۵۹۹۵۶	۰/۰۵۳۰۴۷	۰/۲۸۰۴۷۳	۰/۰۰۰۰	رد
ضریب اهرمی	۱/۸۴۲۴۸۶	۵۰/۱۲۵۳۵	۹/۴۸۴۱۸۳	۰/۰۶۶۶۲	تأیید
بازده دارایی	-۴/۸۵۰۰۹	-۰/۰۱۵۵۲	۰/۰۰۸۷۶۹	۰/۰۰۰۰	رد
بازده حقوق صاحبان سهام	-۸/۳۲۱۳۹	-۰/۰۱۴۳۷۹	۳/۶۶۵۲۹۴	۰/۰۰۰۰	رد
سود به درآمد	۲/۸۰۷۲۷۳	-۰/۲۰۱۸۳	۰/۰۱۶۹۱۹	۰/۰۰۵۳	رد
تسهیلات به سپرده‌ها	-۱/۶۸۲۷۷	۰/۸۷۶۰۳۱	۲/۵۳۳۷۵۲	۰/۰۹۳۳	تأیید
تسهیلات به دارایی	-۱/۲۲۵۱۱	۰/۵۶۱۴۹۹	۰/۵۳۳۳۰۸	۰/۲۲۱۳	تأیید
سپرده‌های غیردیداری به دیداری	۴/۲۴۲۹۷۶	۱۸/۹۸۳۸۳	۱۰/۸۷۳۰۹	۰/۰۰۰۰	رد
متوسط نرخ سود دریافتی	-۹/۹۳۱۷۵	۰/۲۷۸۳۱	۰/۱۰۵۱۲۹	۰/۰۰۰۰	رد
متوسط نرخ سود پرداختی	۱/۴۰۱۵۳۲	۰/۱۶۴۰۱	۲/۵۲۲۴۴۹	۰/۱۶۱۹	تأیید
خالص مابه‌التفاوت نرخ سود	-۱/۵۸۴۱۷	-۰/۱۳۰۲۶۶	۱۴/۴۸۵۸۷	۰/۱۱۴۰	تأیید
حاشیه عملیاتی	-۳/۴۸۱۷	-۰/۰۳۹۶۳۵	۰/۰۲۴۴۹۸	۰/۰۰۰۶	رد
حاشیه بازدهی	-۱/۶۰۲۵۴	-۰/۰۵۴۰۱۲	۹/۷۳۲۳۱۳	۰/۱۰۹۹	تأیید
کارایی پرسنل	-۱/۱۳۱۹۹	-۰/۵۴۱۲۳۹	۱/۶۲۲۰۸۵	۰/۲۵۸۴	تأیید
هزینه پرسنلی	۶/۶۸	۰/۳۱۵۳۱۳	۰/۶۲۷۷	۰/۰۰۰۰	رد
خالص درآمد به هزینه کارکنان	۶/۸۷۳۰۰۱	-۲/۴۳۸۲۷	۳/۸۹۰۱۹۷	۰/۰۰۰۰	رد

متوسط نرخ کفایت سرمایه بانک‌های مالزی به مراتب بیشتر از بانک‌های ایرانی و ۴/۷ برابر آن است. حداقل سقف استاندارد ۰/۰۸ کفایت سرمایه در بانک‌های مالزی رعایت شده است. با توجه به اختلاف زیادی که بین نرخ استاندارد و نرخ کفایت سرمایه بانک‌های مالزی برقرار است، آنها می‌توانند سپرده‌های بیشتری جذب کنند و ریسک بیشتری بپذیرند. پایین‌تر بودن نرخ تورم طی دوره پنج‌ساله بررسی شده پژوهش حاضر در مالزی نسبت به ایران که به مراتب تورم بالاتری داشته است، یکی از عوامل بالا بودن شاخص کفایت سرمایه در مالزی است. از علل دیگر پایین‌تر بودن نرخ

کفایت سرمایه ایران از حد استاندارد تعیین شده ۸ درصد در بازل ۱ بالا بودن ارقام دارایی‌های موزون به ریسک در نظام بانکی ایران است. پایین بودن نرخ کفایت سرمایه در نظام بانکداری ایران سبب ایجاد محدودیت‌هایی در فعالیت‌های عملکردی آن مانند سپرده‌پذیری و تسهیلات‌دهی و احتمال خطرهای ناشی از افزایش مطالبات غیرجاری، ریسک نقدینگی و مراجعه به یک‌باره تعداد زیادی از سپرده‌گذاران برای دریافت وجوه خود را در پی دارد. از این رو، بانک‌های ایرانی باید سرمایه خود را افزایش دهند تا بتوانند با انواع ریسک‌هایی که آنها را تهدید می‌کنند، در امان بمانند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها نشان می‌دهد که بین نسبت کفایت سرمایه دو گروه، تفاوت معناداری وجود دارد.

نسبت ضریب اهرمی میزان توانایی بانک در باز پرداخت بدهی‌های بلندمدت خود را در سررسیدهای مقرر شده نشان می‌دهد. این توانایی بر ساختار بلندمدت مالی و عملیاتی بانک اثرگذار است. مقایسه دو نسبت ضریب اهرمی بانک‌های ایرانی و بانک‌های مالزی بیان می‌کند که متوسط ضریب اهرمی بانک‌های ایرانی تقریباً $5/3$ برابر بانک‌های مالزی است و هرچه این نسبت بیشتر باشد، نشان‌دهنده سهم بالایی بدهی‌های بانک نسبت به دارایی‌های آن است. زمانی که بدهی‌های بانک زیاد است، بانک ناچار به تمدید سررسید بدهی‌های خود یا تأمین مالی از طریق صاحبان سرمایه خود خواهد شد. از طرفی، با توجه به اینکه نسبت بازده حقوق صاحبان سهام در نظام بانکی ایران از میزان مطلوبی برخوردار نیست. میزان ضریب اهرمی بانک‌های ایرانی بسیار بالا و بیانگر عدم ایجاد دارایی‌های مطلوب و درآمد با استفاده از هر واحد حقوق صاحبان سهام است، در نتیجه، احتمال اینکه سهام‌داران بانک‌های ایرانی به تأمین مالی و جبران بدهی‌های بانک تمایل چندانی نداشته باشند نیز وجود دارد. بانک‌های مالزی با نرخ بازده حقوق صاحبان سهام بالایی که دارند باید در مدیریت بدهی‌های بانک‌های خود و کسب دارایی بیشتر از سرمایه‌ای که دارند به‌گونه‌ای بهتر عمل کنند. بین نسبت ضریب اهرمی این دو نظام تفاوت معناداری برقرار نیست.

متوسط نسبت بازده دارایی نظام بانکی ایران و مالزی در این دوره به ترتیب برابر با $0/015521$ - و $0/008769$ است. هیچ‌یک از دو نظام بانکداری ایران و مالزی حداقل نرخ بازده دارایی استاندارد $0/01$ را رعایت نکرده‌اند. مقایسه متوسط نرخ بازده دارایی دارایی دو نظام نشان می‌دهد که بانک‌های مالزی در به‌کارگیری از منابع و ظرفیت بانک در راستای کسب درآمد و سودآوری بهتر عمل کرده‌اند. زیان‌ده بودن درآمد خالص بانک‌ها باعث منفی شدن نسبت بازده دارایی و نشان‌دهنده

مدیریت نامطلوب بانک‌های ایرانی در به‌کارگیری منابع و دارایی‌های خود در راستای ایجاد درآمد خالص و سودآوری است. نتایج نشان می‌دهد که در این نسبت تفاوت معناداری وجود دارد.

نسبت بازده حقوق صاحبان سهام نشان می‌دهد که بانک به‌ازای سرمایه سهام‌داران چه میزان سودآوری داشته است. با توجه به نرخ جهانی ۰/۱۵ برای این نسبت، بانکداری مالزی حداقل میزان بازده حقوق صاحبان سهام را دارد و این نرخ به‌مراتب بالاتر از نرخ بازده حقوق صاحبان سهام بانک‌های ایران است، در حالی که این نرخ توسط بانک‌های ایرانی رعایت نشده است. بانک‌های مالزی در کسب سود به‌ازای هر واحد سرمایه موفق‌تر عمل کرده‌اند و سهام‌داران بانک‌های مالزی سود بسیار بالایی کسب می‌کنند. پایین بودن بیش از حد این نرخ برای بانک‌های ایران سبب کاهش رغبت سهام‌داران برای سرمایه‌گذاری در آن می‌شود. کاهش سود برخی از بانک‌های ایرانی و حتی زیان‌ده بودن برخی از آنها در این دوره پنج‌ساله سبب کاهش سرمایه و به‌عبارتی، سوخت شدن سرمایه آنها در اثر افزایش بدهی‌ها و مطالبات غیرجاری آنها شده و بازده حقوق صاحبان سهام و بازده دارایی این بانک‌ها کاهش یافته است. این مشکل توان بانک‌ها را در تأمین مالی جدید و افزایش سرمایه کاهش می‌هد و سبب افزایش مخاطرات و ریسک برای بانک‌ها خواهد شد. نتایج آماری نشان می‌دهد که بین بازده حقوق صاحبان سهام دو نظام تفاوت معناداری برقرار است.

نسبت متوسط سود به‌درآمد بانک‌های ایران و مالزی به‌ترتیب برابر با ۰/۲۰۱۸۳- و ۰/۱۶۹۱۹- است. منفی بودن این نسبت برای بانک‌های ایرانی بیانگر بالا بودن هزینه‌های بانک و مدیریت اشتباه آن، برخلاف افزایش درآمد است که سبب زیان‌دهی بانک‌ها شده است. این نسبت برای بانک‌های مالزی نیز بیانگر بالا بودن هزینه‌های بانک نسبت به درآمد ایجادشده است، اما با توجه به روند نزولی میانگین این نسبت در پایان هر سال، بانک‌های مالزی در کاهش هزینه‌ها و سودآوری به‌نسبت بهتر عمل کرده‌اند. بنابراین، بین این نسبت در دو گروه تفاوت معناداری وجود دارد.

نسبت تسهیلات به سپرده‌ها برای محاسبه نسبت منابع به مصارف بانکی استفاده می‌شود. میزان نرخ استاندارد جهانی این نسبت بین ۷۰ تا ۸۰ درصد است که متوسط این نسبت برای بانک‌های ایرانی و مالزی به‌ترتیب برابر با ۰/۸۷ و ۲/۵۳ است. هر دو نظام بانکی حداقل نرخ استاندارد را رعایت کرده‌اند، اما بیش از این نسبت به تسهیلات‌دهی پرداخته‌اند. از علل اختلاف زیاد این نسبت با نرخ استاندارد برای بانک‌های مالزی می‌توان به بالا بودن نرخ کفایت سرمایه و پایین بودن میزان سپرده‌های دریافتی آن به‌نسبت سرمایه بالایی که دارند، اشاره کرد. از علل دیگر بالا بودن نرخ

تسهیلات‌دهی می‌تواند کاهش نرخ ذخیره قانونی یا وام دادن بیش از منابعی که بانک‌ها در اختیار دارند، باشد. با توجه به اینکه هر دو نظام از میزان تسهیلات‌دهی خوبی برخوردار هستند، بین نسبت‌های این دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد.

نسبت تسهیلات به دارایی این دو گروه تقریباً با هم برابر هستند. بانک‌های ایرانی در مقایسه با بانک‌های مالزی نسبت به حجم دارایی‌های خود از موقعیت بهتری برخوردار هستند. در صورتی که فعالیت بانک‌های این کشور دور از نگاه‌داری باشد، می‌توان گفت منابع جذب‌شده را به‌نحو احسن به فعالیت‌های سرمایه‌گذاری تخصیص داده و بهره‌پرداختی به مشتریان ناشی از فعالیت‌های واقعی است. بین گروه‌ها تفاوت معناداری وجود ندارد.

بین نسبت سپرده غیردیداری به دیداری در دو نظام بانکی با توجه به رد فرضیه تفاوت معناداری وجود دارد. اگر به روند میانگین پنج‌ساله این نسبت توجه شود، میانگین این نسبت در ایران بالاتر از مالزی بوده و نشان می‌دهد جذب سپرده‌های غیردیداری در ایران بیشتر بوده است. با توجه به نرخ پایین سود سپرده‌ها در مالزی و همچنین تورم کم در این کشور، پایین بودن میزان سپرده‌های غیردیداری در این کشور توجیه‌شدنی است، هرچند این نسبت در کشور ما نیز به دلیل کم شدن سود سپرده‌های بانکی در حال کاهش است.

نسبت متوسط نرخ سود دریافتی در ایران و مالزی تفاوت معناداری دارد و در عملیات بانکداری، سرمایه‌گذاری و کسب سود بانک‌های ایران نتوانسته‌اند موفق عمل کنند و نسبت به تسهیلاتی که اعطا کرده‌اند، درآمد مورد انتظار را دریافت نکرده‌اند که از عوامل آن می‌توان به معوق، سررسید گذشته شدن و سوخت شدن تسهیلات اعطایی به دلیل عدم بررسی مناسب مشتریان و دریافت وثایق مناسب اشاره کرد.

نسبت متوسط نرخ سود پرداختی در ایران و مالزی مشابه هم بوده است. در مقایسه با دریافت درآمد کمتر در مقایسه با مالزی، ایران سود بیشتری به سپرده‌گذاران خود پرداخت کرده است و همچنین باید به بیشتر بودن سپرده‌های سرمایه‌گذاری در ایران نیز اشاره کرد که یکی از عوامل نداشتن تفاوت در نسبت متوسط نرخ سود پرداختی به حساب می‌آید.

نسبت خالص مابه‌التفاوت نرخ سود که حاصل تفاضل دو نسبت قبل است شباهت میانگین دو نظام بانکداری ایران و مالزی را با توجه به تأیید فرضیه نشان می‌دهد و این دو کشور در درآمد پس از پرداخت سود سپرده‌ها به سپرده‌گذاران عملکردی مشابه هم داشته‌اند.

درآمد عملیاتی بانک‌های ایران درصد بیشتری از خالص دارایی تعدیل شده را در بردارد و بیانگر توانایی بهتر آن در پرداخت سود به سپرده‌گذاران و کارایی عملیاتی بهتر است. بیشتر بودن نسبت حاشیه عملیاتی در بانک‌های ایرانی، موجب تفاوت معناداری بین این دو گروه شده است. میانگین نسبت حاشیه بازدهی در دو نظام بانکداری ایران و مالزی مشابه است که نشان می‌دهد تفاضل دو نسبت درآمد کسب شده نسبت به دارایی‌های درآمدزا و هزینه‌های پرداختی در مقایسه با بدهی‌های مالی مشابه یکدیگر بوده است.

هزینه‌های اداری و تشکیلاتی بانک‌های مالزی با توجه به بیشتر بودن درآمد و سودآوری آنها باعث بیشتر بودن نسبت کارایی پرسنل این نظام در مقایسه با بانک‌های ایرانی شده است. بین کارایی پرسنل بانک‌های مالزی و ایرانی، تفاوت معناداری وجود ندارد.

متوسط نسبت هزینه پرسنل در بانک‌های مالزی بیشتر از بانک‌های ایرانی بوده و بیانگر بیشتر بودن سهم هزینه پرسنل از هزینه‌های اداری و تشکیلاتی است. با توجه به بیشتر بودن این نسبت، بین نسبت هزینه پرسنل این دو گروه تفاوت معناداری وجود دارد.

نسبت متوسط خالص درآمد به هزینه کارکنان در نظام بانکی مالزی برابر $3/8$ و به مراتب بیشتر از نرخ $2/4$ - نظام بانکی ایران است. این مقایسه عملکرد نامطلوب بانک‌های ایرانی در سودآوری و همچنین پایین بودن بازده حقوق صاحبان سهام را نشان می‌دهد. بانک‌های مالزی با مدیریت صحیح هزینه‌های کارمندان و سودآوری از عملکرد بهتری برخوردارند و بین این دو گروه تفاوت معناداری وجود دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بر اساس آزمون t مستقل، شاخص‌های عملکردی این دو نظام در ۹ نسبت کفایت سرمایه، بازده دارایی، بازده حقوق صاحبان سهام، سپرده‌های غیردیداری به سپرده‌های دیداری، سود به درآمد، حاشیه عملیاتی، متوسط نرخ سود دریافتی، هزینه پرسنلی و خالص درآمد به هزینه کارکنان بانک‌های ایرانی و مالزی تفاوت عملکردی وجود دارد. بانک‌های مالزی از بعد کیفیت سرمایه، سودآوری، کارایی کارکنان در مدیریت بهتر بدهی‌های بانک، به‌کارگیری از ظرفیت بانک برای درآمدزایی و سودآوری برای بانک و سهام‌داران، عملکرد بهتری داشته‌اند. همچنین، هزینه‌های کارکنان بانک‌های ایرانی سهم کمتری از هزینه‌های اداری و تشکیلاتی بانک را به خود اختصاص

می‌دهد. در بعد کارایی نظام بانکی ایران در پرداخت سود به سپرده‌گذاران و کارایی عملیاتی بهتر از مالزی بوده، اما در سود دریافتی از سپرده‌گذاران خود به دلیل عدم اخذ وثایق مناسب و رتبه‌بندی و شناخت صحیح مشتریان خود نتوانسته درآمد مورد انتظار خود را کسب کند. با توجه به رد فرضیه این دو گروه در بعد کیفیت نقدینگی عملکرد متفاوتی را دارند. در نتیجه، بانک‌های ایران باید از لحاظ شناسایی و اعتبارسنجی مشتریان، دریافت وثایق متناسب با تسهیلات بهبود پیدا کنند و درآمد دریافتی خود را افزایش دهند تا دارایی‌ها، حقوق صاحبان سهام و سپرده مشتریان در معرض ریسک کمتری قرار بگیرد. با توجه به کم بودن نسبت کفایت سرمایه در ایران لازم است بانک‌ها از قوانین بانک مرکزی پیروی کرده و به افزایش سرمایه اقدام کنند تا ضریب ریسک کمتری از نظر نقدینگی و اعتبار برای بانک‌ها وجود داشته باشد. با توجه به منفی شدن میانگین خالص درآمد پس از کسر مالیات و زیان‌ده بودن بانک‌های ایرانی بهتر است بانک‌ها هزینه‌های خود را بهتر مدیریت کنند. میزان سپرده‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها در حال کاهش است که نوید افزایش ریسک نقدینگی و کمبود منابع برای سرمایه‌گذاری و تسهیلات‌دهی است. بانک‌ها باید برای تسهیلات‌دهی، مدیریت و زمان‌بندی بهتری داشته باشند یا میزان سود تسهیلات را افزایش دهند که با توجه به زیان‌ده بودن، تورم بالا و قوانین بانک مرکزی امکان افزایش سود سپرده‌ها وجود ندارد و اتکای بانک‌ها بیشتر بر مدیریت وجوه و منابع است. با توجه به شاخص‌ها و نسبت‌های معرفی شده در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، بانک‌ها را می‌توان بر اساس شاخص‌های تطبیقی نیز بررسی کرد.

منابع و مأخذ

الف. فارسی

- احمدیان، اعظم (۱۳۹۲). *ارزیابی شاخص‌های سلامت بانکی در بانک‌های ایران*. گزارش شماره ۹۲۲۲. پژوهشکده پولی و مالی.
- حیدری، محمدرضا؛ فاطمی ورزنده، سیدمحمد (۱۳۹۵). بررسی عملکرد مالی بانک‌های خصوصی شده جمهوری اسلامی ایران و مقایسه آن با بانک‌های اسلامی منتخب حوزه خلیج فارس. *مطالعات مالی و بانکداری اسلامی*، ۲(۳)، ۳۳-۶۲.
- خنیفر، حسن؛ بزاز، زینب؛ تهرانی، رضا؛ محقق‌نیا، محمدجواد (۱۳۹۴). بررسی و مقایسه بانک‌های دولتی و خصوصی بر اساس مدل CAMEL. *نشریه مدیریت فرهنگ سازمانی*، ۱۳(۲)، ۴۳۷-۴۶۱.

غیور، سید مرتضی (۱۳۸۸). مقایسه عملکرد مالی بانک‌های تجاری دولتی و خصوصی بر اساس رویکرد تصمیم‌گیری چندمعیاره. *فصل‌نامه علمی - پژوهشی - تخصصی گروه مدیریت دانشگاه امام رضا (علیه السلام)*، (۸)، ۳-۹.

محرابی، لیلا (۱۳۸۹). موقعیت بانکداری و خدمات مالی اسلامی در کشور مالزی. *تازه‌های اقتصاد*، (۱۲۸)۸.

ب. انگلیسی

Elsayed, E. (2013). Comparative Analysis of Qatari Islamic Banks Performance versus Conventional Banks Before, During and After the Financial Crisis. *International Journal of Business and Commerce*, 3(3), 11-41.

Kotler, P. & Alexander Rath, G. (1984). Design: A powerful but neglected strategic tool. *Business Strategy*, 5(2), 16-21.

Muhmad, S. N., & Hashim, H. A. (2015). Using the camel framework in assessing bank performance in malaysia. *International Journal of Economics, Management and Accounting*, 23(1), 109-127.

Neely, A., Gregory, M., & Platts, K. (2005). Performance measurement system design- A literature review and research agenda. *International Journal of Operations & Production Management*, 25(12), 1228-1229.

There are no sources in the current document.